

План
позачергового засідання РМО вчителів початкових класів
від 29.05.2013

"Впровадження галузей Державного стандарту початкової загальної освіти в 2 класі. Формування ключових компетентностей молодших школярів. Професійна компетентність педагогів"

Мета:

- ознайомити вчителів початкових класів з особливостями викладання предметів в 2 класі за новим Державним стандартом початкової освіти та особливостями роботи за новими підручниками;
- навести приклади різнорівневого вербального оцінювання молодших школярів;
- скласти словесну характеристику компетентного, сучасного вчителя, здатного до самоосвіти, самовдосконалення в умовах переходу на новий Державний стандарт початкової освіти.

Порядок проведення засідання

1. Методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу у 2-х класах загальноосвітніх навчальних закладах.
2. Урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів молодшого шкільного віку у професійній діяльності вчителя.
3. Словесне оцінювання у загальноосвітній школі. Прийоми оцінювання учнів 1-2 класів.
4. Особливості викладання курсу «Сходинки до інформатики».
5. Особливості роботи за новими підручниками для учнів 2 класів.

Методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу у 2-х класах загальноосвітніх навчальних закладах

У другокласників віковою особливістю є наочно-дієве та наочно – образне мислення (все що вивчаємо, необхідно побачити і доторкнутися).

У цей період відбувається активне освоєння учбової діяльності. Починають розвиватися довільна увага і пам'ять. Але для тривалої концентрації дитині потрібна зовнішня допомога: цікаві картинки, звукові сигнали, ігрові ситуації. Увага залежить не лише від волі дитини, але і від темпераменту. Стійкість уваги знижується до кінця дня, тижня, учбової чверті, після захворювань.

У другому, як і у першому класі, мають продовжуватися лінії дошкільного розвитку: пріоритетність виховних завдань, цілісність впливу на дитину через взаємозв'язок навчальної та ігрової діяльності. Під час гри діти вільніше, ніж під час будь-якої іншої діяльності, ставлять цілі, реалізують їх, аналізують результати. Граючись, вони виступають суб'єктами ігрового процесу, його активними творцями, спроможними впливати на буття, постійно самовдосконалюючись.

Окрім того, під час гри діти молодшого шкільного віку почувають себе вільно і комфортно. Це стосується всіх учнів, які мають різні психологічні особливості (і здібних, і активних, і пасивних).

Вчитель продовжує залишатися значимою фігурою. Але з'являється більш особове відношення до нього - прагнення до спілкування з ним на перервах, прогулянках У деяких другокласників може спостерігатися сильне прагнення до лідерства. Між деякими дітьми з'являється суперництво. Починає розвиватися здібність до співпраці у іграх і навчанні. Діти вчаться домовлятися, поступатися один одному, розподіляти завдання. Але це їм ще важко робити без допомоги вчителя.

У 2 - му класі за рішенням педагогічної ради навчальні досягнення учнів оцінюють в балах (окрім предметів «Основи здоров'я», «Фізична культура», «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Мистецтво», «Сходинки до інформатики»). Оцінювання другокласників має бути вмотивованим. Важливо, щоб дитина не втратила стимулу до праці. Оцінки в балах стають для дітей більш зрозумілими й мотиваційними, якщо супроводжуються коротким, точним коментарем вчителя. Завдання вчителя полягає в тому, щоб негативні й позитивні емоції, породжені невдачами чи успіхами в навчанні, використовувати для активізації діяльності дітей.

Для семирічного школяра, який відчуває труднощі в засвоєнні навчального матеріалу, заохочення найменшого успіху має велике значення.

Вміло користуючись у роботі з другокласниками педагогічною оцінкою, вчитель закладає основи для формування в них умінь об'єктивно оцінювати хід і результати своєї діяльності, стимулює розвиток навчальних мотивів, створює атмосферу доброзичливих взаємин у класі, що необхідно для підтримування в учнів почуття власної гідності, доброти і чуйності, бажання працювати разом з однолітками.

В наступному навчальному році навчальні досягнення учнів 2-х класів з предметів «Основи здоров'я», «Фізична культура», «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Мистецтво», «Сходинки до інформатики» мають оцінюватись вербально.

За відмінні успіхи в навчанні учні 2- х класів можуть нагороджуватися похвальним листом “За високі досягнення у навчанні”.

Особливу увагу вчитель має приділяти збереженню та зміцненню фізичного здоров'я другокласників, тому навчальне навантаження в тижневому циклі розподіляти слід таким чином, щоб його найбільша інтенсивність припадала на вівторок і середу, в той час як четвер був дещо полегшеним днем.

Вивчення нового матеріалу, контрольні роботи найкраще проводити на II-IV уроках дня посеред тижня.

Для профілактики стомлюваності, порушення статури, зору учнів початкових класів на всіх уроках через кожні 15 хвилин обов'язково необхідно проводити фізкультхвилинки та гімнастику для очей.

Тривалість уроків у загальноосвітніх навчальних закладах у других класах становить 40 хвилин.

Починаючи з 2 – го класу учні виконують домашні завдання, тому слід у розкладі занять предмети, які вимагають значних затрат часу для виконання, не групувати в один день.

Успішне виконання другокласниками домашніх завдань в значній мірі залежить від співпраці учителя (вихователя групи продовженого дня) з їхніми батьками. Важливо переконати батьків у тому, що дотримання оптимального режиму виконання домашніх завдань, їх посильна допомога і контроль за виконанням сприятимуть розв'язанню основної мети навчальної домашньої роботи. Вчитель повинен знайомити батьків з основними програмовими вимогами до навчальних предметів, повідомляти батьків про результати виконання домашніх завдань.

Обсяг навчального матеріалу для домашніх робіт орієнтовно повинен становити 1/4 обсягу, виконаного на уроці, витрати часу на їх виконання не може перевищувати 45 хв.. На вихідні і святкові дні домашні завдання другокласникам не рекомендується задавати

Не допускається подача домашнього завдання під час чи після дзвінка на перерву, після уроків, оскільки воно в повній мірі не фіксується дітьми; учні позбавлені можливості ставити запитання; учитель не встигає пояснити суть завдання.

Форми перевірки домашнього завдання можуть бути різними: фронтальна, індивідуальна, колективна, само-, взаємоперевірка, творча тощо.

Перевіряти домашні завдання вчителем необхідно систематично.

З таких предметів як основи здоров'я та фізична культура, трудове навчання, художня праця, мистецтво (музика, образотворче мистецтво), інформатика домашні завдання задавати не бажано, окрім випадків визначених у підручниках (обговоріть з батьками, тощо).

Контроль та відповідальність за перевантаження учнів домашніми завданнями покладатися на заступника директора з навчально-виховної роботи загальноосвітнього навчального закладу.

Відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти у 2013-2014 навчальному році другокласники розпочнуть вивчати **новий навчальний предмет «Сходинок до інформатики»**.

Основним завданням курсу є опанування молодшими школярами практичних навичок сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями, з метою розв'язування життєвих та навчальних завдань. Курс «Сходинок до інформатики» є пропедевтичним.

При вивченні курсу передбачено декілька напрямків навчальної та розвиваючої діяльності учнів.

Перший напрямок – пізнавальний. У цьому напрямку учні засвоюють відомості про призначення комп'ютера, про можливості його використання, про його складові частини, основні принципи його роботи.

Другий напрямок – прикладний. У цьому напрямку учні здобувають навички роботи з клавіатурою, пошуку та запуску потрібних програм, підготовки та редагування текстів у текстовому редакторі, створення малюнків у графічному редакторі та ін.

Третій напрямок – алгоритмічний. Учні знайомляться з поняттям алгоритму, розрізняють їх основні види, вчать скласти і записувати прості алгоритми для виконавців.

Четвертий напрямок — розвиваючий. Учні розвивають свої творчі здібності та логічне мислення, шляхом виконання різноманітних творчих завдань.

П'ятий напрямок – підтримка, корекція і пропедевтика знань, умінь і навичок з інших предметів.

Кожний урок при вивченні «Сходинок до інформатики» проводиться із використанням комп'ютерів, тому клас ділиться на підгрупи так, щоб кожен учень був забезпечений індивідуальним робочим місцем за комп'ютером, але не менше 8 учнів у підгрупі, відповідно до наказу Міністерства від 20.02.2002 № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 6 березня 2002 р. за № 229/6517.

При використанні комп'ютерної техніки на уроках безперервна тривалість занять повинна відповідати вимогам ДСанПІН 5.5.6.008-98 "Улаштування і обладнання кабінетів комп'ютерної техніки в навчальних закладах та режим праці учнів на персональних комп'ютерах".

Час роботи молодших школярів за комп'ютером на уроці не повинен сумарно перевищувати 15 хвилин. Весь інший час уроку вчитель знайомить учнів з теоретичним навчальним матеріалом. Теоретична частина уроку може проводитись у формі бесіди, гри, обговорення ситуацій або повторення і закріплення вивченого матеріалу.

Після роботи за комп'ютером необхідно проводити гімнастику для очей, яка виконується учнями на робочому місці.

Курс «Сходинок до інформатики» розрахований на 35 годин у другому класі з розрахунку 1 година на тиждень.

Структура навчального року (за чвертями, півріччями, семестрами) та тривалість навчального тижня встановлюються загальноосвітнім навчальним закладом у межах часу, передбаченого робочим навчальним планом, за погодженням з відповідним органом управління освітою.

Учні 1-2 класів загальноосвітніх навчальних закладів у 2013-2014 році навчаються за Типовими навчальними планами початкової школи, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 10.06.2011 № 572 (для учнів 3-4 класів чинними є Типові навчальні плани, затверджені наказом Міністерства від 29.11.2005 р. № 682).

Відповідно до мови навчання у системі початкової загальної освіти зазначеним документом передбачено окремі варіанти Типових навчальних планів:

- для початкової школи з українською мовою навчання;
- для початкової школи з українською мовою навчання з вивченням російської чи іншої мови національної меншини;
- для початкової школи з навчанням російською, іншою мовою національної меншини;
- для спеціалізованої початкової школи з українською мовою навчання та з поглибленим вивченням іноземних мов;
- для спеціалізованої початкової школи з вивченням російської чи іншої мови національної меншини та з поглибленим вивченням іноземних мов;
- для спеціалізованої початкової школи з українською мовою навчання і поглибленим вивченням предметів музичного профілю;

- для спеціалізованої початкової школи з українською мовою навчання і поглибленим вивченням предметів художнього профілю.

Повноцінність початкової загальної освіти забезпечується реалізацією як інваріантної, так і варіативної складових, які в обов'язковому порядку фінансуються з відповідних бюджетів.

Звертаємо увагу, що відповідно до Галузевої угоди між Міністерством та ЦК Профспілки працівників освіти і науки України на 2011–2015 роки передавати уроки з окремих предметів у початкових класах іншим спеціалістам, наприклад, уроки іноземної мови, фізичної культури, образотворчого мистецтва, музики, основ здоров'я можна за наявності об'єктивних причин та обов'язкової письмової згоди учителів початкових класів, забезпечуючи при цьому оплату праці відповідно до положень Інструкції про порядок обчислення заробітної плати працівників освіти.

Організація навчання у 2-му класі в 2013-2014 навчальному році здійснюватиметься за навчальними програмами затвердженими наказом МОНмолодьспорту України від 12.09.2011 № 1050 «Про навчальні програми для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів»:

- Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2013;

- Учебные программы для общеобразовательных учебных заведений с обучением на русском языке. 1-4 классы.- К.: Видавничий дім «Освіта», 2012.

- Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов. 1—4 класи. — К.: Видавничий дім «Освіта», 2012.

Вивчення навчальних предметів у **1-4 класах** загальноосвітніх навчальних закладів у 2013-2014 навчальному році здійснюватиметься за підручниками та навчальними посібниками, зазначеними у основному та додатковому переліках навчальної літератури, рекомендованої для використання в початкових класах загальноосвітніх навчальних закладів у 2013-2014 навчальному році, які розміщені на офіційних веб-сайтах Міністерства www.mon.gov.ua та Інституту інноваційних технологій і змісту освіти www.iitzo.gov.ua.

Особливості роботи за новими підручниками для учнів 2 класів

Для реалізації Державного стандарту початкової загальної освіти, розроблені нові підручники для 2-го класу з усіх предметів інваріантної складової.

Наголошую, що вчителі, які працюватимуть з учнями 2 – го класу за новими підручниками, обов'язково мають бути ознайомлені з навчально-методичною літературою для 2 класу до початку навчального року.

На уроках **української мови** основна увага приділяється практичним аспектам: роботі над значенням слова і кількісному нарощуванню словникового запасу другокласників, збагаченню мовлення різними граматичними формами, умінню аналізувати, оцінювати власну мовленнєву творчість, удосконалювати її.

«Українська мова. 2 клас» (авт. М. С.Вашуленко, С. Г. Дубовик)

Текстова основа підручника у вивченні як мовної теорії, так і виробленні мовленнєвих знань, посилює увагу до формування в учнів компетентісно орієнтованих умінь: слухати і розуміти; сприймати інформацію; сортувати її; виділяти головне й утримувати його в пам'яті, орієнтуючись на логіко-сміслові частини під час його відтворення або виконання мовно-мовленнєвих завдань.

Відповідно до виучуваної мовної теми учитель на основі тексту має можливість запропонувати учням цілий комплекс завдань, метою яких є спостереження і виявлення функціональної ролі тієї чи іншої мовної одиниці, її лексичної чи граматичної категорії в тексті, у структурі висловлювання.

З огляду на потреби класу і можливості окремих учнів, учитель сам може добирати за його змістом додаткові завдання, які дадуть йому можливість забезпечити особистісно орієнтований підхід до навчання.

Тому методичний апарат підручника, формулювання в ньому навчальних завдань до вправ спрямовані передусім на самого школяра. Крім цього, набагато чіткіше розмежовано ті теоретичні відомості, які молодші школярі повинні глибоко засвоїти, і ті, котрі подаються лише з пропедевтичною метою. З цією метою на сторінках підручника подано для учнів (так само і для вчителів) різні словесні орієнтири: „Візьми до уваги!”, „Пам'ятай!”, „Пригадай!”, „Виконуй так!”, „Попрацюйте разом!”, „Попрацюйте в парах!”, „Попрацюйте в групах!”, „Міркуй так!”, „Звір свої міркування з правилом”.

Структура і зміст підручника дає можливість організувати навчальний процес так, щоб учень на уроці не залишався пасивним слухачем і мовчазним виконавцем пропонованих письмових вправ, а виступав у ролі активного співрозмовника, доповідача, коментатора, редактора, учасника діалогу і полілогу, оскільки саме в таких формах активної навчальної діяльності і відбувається його активна соціалізація. Учням запропоновано такі види і форми діяльності, з якими їм доведеться зіткнутися в дорослому житті, у процесі розв'язання різних життєвих ситуацій.

«Українська мова. 2 клас» (авт. М. Д. Захарійчук)

Новизною навчального матеріалу підручника можна вважати введення текстової основи. Використання текстів у процесі засвоєння мовних знань і формування мовленнєвих умінь і навичок, автори підручника називають текстоцентричними технологіями.

Введення текстоцентричних технологій вивчення української мови у початкових класах, дозволить забезпечити реалізацію принципу перспективності зорієнтовану на основну і старшу школу.

Текстоцентричні технології уможливають внутрішньопредметні зв'язки із лексикою, фразеологією, прислів'ями, приказками, збагачення мовлення учня цими засобами. Тексти є засобом реалізації міжпредметних зв'язків мови, сприяють інтеграції мови з навчальним змістом інших предметів.

Включення системи текстів відповідної тематики як дидактичного матеріалу із розробленими завданнями, спрямоване на вивчення української мови на шести рівнях: фонетико-фонематичному, лексико-семантичному, словотворчому, морфемному, морфологічному, синтаксичному.

Вивчення мовних понять, явищ, закономірностей має здійснюватися не ізольовано від мовлення, а на основі тексту, як засобу навчання і як продукту мовленнєвої діяльності школяра, у якому передбачається застосування набутих компетентностей.

Різноманітні тексти, об'єднані однією темою, дозволяють учителю чітко визначити виховні цілі уроку, впливати на розвиток інтелектуальних якостей школяра, формувати патріотичні, морально-етичні, екологічні переконання, а також розвивати естетичні смаки. Окрім цього учитель має можливість розкрити красу і багатство української мови, залучити учня до культурних надбань українського народу.

Методика роботи за новим підручником «Українська мова» описана у «Книзі для вчителя: орієнтовний навчальний зміст уроків української мови».

Зміст навчального предмета «Літературне читання» спрямований на розв'язання завдань, визначених у програмі; моделює систему навчання учнів читати і повноцінно сприймати художній твір як мистецтво слова, яке включає розвиток спостережливості, творчої уяви, чуття поетичного слова, здатності сприймати звукові, словесні образи, емоційно реагувати на художнє слово, співпереживати, творити.

«Літературне читання. 2 клас» (авт. О. Я. Савченко)

У підручнику закладено компетентнісний підхід до організації читацької діяльності:

- ✓ залучення учнів до визначення мети і очікуваних результатів читання;
- ✓ впровадження технологій поетапного опрацювання творів на засадах суб'єкт-суб'єктності:

 1. підготовка учнів до читання (технічна, емоційна, смислова);
 2. занурення у текст (досягнення повноцінного читання, усвідомлення різних зв'язків, характеру персонажів, розуміння змісту, структури, пояснення виражальних засобів тощо);
 3. збагачення читацького досвіду (глибше осягнення задуму автора, діалог з текстом, порівняння творів, творчі завдання — продовження твору, зміна заголовка, введення нового персонажа та ін.).

Особливу увагу потрібно звернути на залучення учнів до визначення своїх навчальних досягнень, формулювання завдань особистісно орієнтованих рубрик «Чи уважно ти читав?»; «Перевір свої досягнення» (Знаю; вмію; розумію; можу пояснити; висловлюю своє ставлення).

«Літературне читання. 2 клас» (авт. В. О. Науменко)

Підручник вміщує два розділи: «З народного джерела» і «З літературної скарбниці». Вхідження дітей у світ літератури починається з фольклорних творів: дитячих пісень (пісні-небилиці, забавлянки, заклички, інсценівки, ігри); загадок, прислів'їв, приказок, скоромовок, лічилок. Кожен жанр усної народної творчості вивчається окремими блоками («скринька пісень-небилиць», «скринька загадок» тощо), що дає можливість дітям усвідомити жанрові особливості кожного твору, сприйняти їх як самостійні художні твори. Діти навчаються правильно читати кожен вид усної народної творчості: вибирати тон (таємничий, бадьорий, лагідний), темп (повільний, пришвидшений, швидкий), силу голосу, витримувати паузи, виділяти голосом логічні центри.

Особливістю підручника є наявність у ньому схем, які використовуються з метою формування в учнів уявлення про повтор у казці, розвитку вмінь створювати казки за аналогією, навчання різних видів переказу, формування умінь порівнювати складену казку з оригіналом, розвитку швидкості і правильності читання.

У змісті підручника пропонуються завдання з урахуванням індивідуальних здібностей дітей (скласти початок казки за серією сюжетних малюнків), для роботи в парі, групі, на вибір завдання. Зміст не переобтяжує дітей зайвою інформацією. Він спонукає дитину думати, уявляти.

Навчальний предмет «Російська мова» (інша мова національної меншини) у загальноосвітніх навчальних закладах (класах) з українською мовою навчання спрямована на формування і розвиток у молодших школярів комунікативної компетентності, здатністю користуватись мовою для вирішення життєвих задач. Володіння російською мовою дозволить учням користуватись знаннями з мови як засобом пізнання, залучення до багатств російської культури та надасть можливість толерантного міжетнічного спілкування з представниками інших національних культур, носіями інших мов в Україні.

«Русский язык. 2 класс» для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання(авт. І. М.Лапшина, Н.М.Зорька)

У підручнику передбачено включення до дидактичних матеріалів кожного уроку аудіотекстів, наприклад висловлювань-мініатюр (прозової та поетичної форми) для визначення частотних звуків; груп слів для визначення спільного звука або зіставлення вимови в російському та українському варіантах звучання; дидактичних ігор для розвитку фонетичного слуху („Піймай звук“, „Хто в якому будиночку живе?“ тощо). Засвоений зразок звучання специфічних звуків та їх сполучень учні зможуть відтворити у пропонуваніх дидактичних іграх (наприклад, „Хто більше?“, „Хто кмітливий?“, „Скажи швидше“), артикуляційно-тренувальних вправах (чистомовках, скоромовках, загадках на прогнозування, рухливих іграх зі словесним супроводом, декламуванні висловлювань зі зміною інтонації), при інсценуванні літературних творів.

Засвоєння російської графічної системи передбачене у два етапи:

- 1) вивчення схожих літер російського та українського алфавітів (26 літер);
- 2) вивчення специфічних літер російської графіки (7 літер: ы,и,э,е,ё,ь,ъ).

Перші уроки засвоєння схожих російських та українських літер („Мой дом”, „Моя семья”) передбачають перенесення другокласниками деяких навичок, сформованих на уроках рідної мови, зокрема плавного складового читання зліва направо, швидкого (паралельного) усвідомлення прочитаного, чіткої вимови слів при читанні, каліграфічного зображення літер та їх з’єднань. Це сприятиме позитивній мотивації засвоєння російської мови, усунення психологічних бар’єрів, шкільних страхів при паралельному вивченні двох споріднених мов.

Для дотримання адекватності (правильності, нормативності) мовленнєвої діяльності сторінки підручника ознайомлюють другокласників із найуживанішими нормами орфоєпії (правила вимови ненаголошених голосних, дзвінких приголосних звуків у кінці слова, непарних твердих та м’яких приголосних звуків), графіки (літери російського алфавіту, звукове значення літер (у зіставленні з літерами українського алфавіту)), орфографії (вживання великої літери, написання буквсполучень ЖИ, ШИ, ЧА, ЩА, ЧУ, ЩУ, правила переносу слів, використання твердого й м’якого розділових знаків, запам’ятовування словникових слів), пунктуації (вживання розділових знаків у кінці речення).

Систематичною є й реалізація соціокультурної лінії мовної освіти. Авторами передбачено розв’язання різноманітних мовленнєвих ситуацій з активним використанням етикетних формул, що використовуються у спілкуванні (привітання, прощання, подяка, погодження, висловлення сумніву, заохочення до спільної діяльності тощо). Другокласникам також поданий матеріал про Україну як багатонаціональну державу – державу, в якій злагоджено мешкають представники різних національних культур із своєю рідною мовою, специфічними традиціями.

«Русский язык. 2 класс» для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (авт. О. І. Самонова, В. І. Статівка, Т. М. Полякова)

Навчальний матеріал розкривається на доступних для другокласників текстах. Порівняно з підручником для першого класу введено нові рубрики: «Для почемучек», «Домашнее задание».

Автори використовують рубрику «Самооценка»: в кінці уроку кожен учень може самостійно або за допомогою вчителя об’єктивно оцінити свою працю під час вивчення нового матеріалу, повторення, самостійної роботи, роботи в парах (групах) тощо.

Навчально-методичний апарат підручника, методи та прийоми роботи, які має обрати вчитель, спрямовані на вдосконалення навичок читання російською мовою, орфоєпічних навичок, передусім – вимову редуційованих голосних та приголосних у слабкій позиції, відсутніх в українській мові, на розвиток мовленнєвої комунікації, стимулювання творчої діяльності учнів і формування способів навчально-пізнавальної діяльності школярів: розумових дій та операцій (аналіз, синтез), вироблення уміння розкривати причинно-наслідкові зв’язки у вчинках людини тощо.

Кожний урок починається з розминки, де дитині пропонуються словесні ігри, загадки, скоромовки, тобто завдання, спрямовані на розвиток усного мовлення та правильної літературної вимови.

Опрацювання конкретної теми відбувається під час роботи з основним текстом, підкріпленим ілюстраціями (малюнками до тексту або дібраними фотографіями), на яких наочно втілено сутність того, про що розповідається в тексті.

Щоб реалізувати індивідуальний підхід до навчання, автори пропонують у кожному уроці одну або кілька вправ із завданнями на вибір (рубрику «Задание на выбор» виділено синім кольором).

На першому форзаці підручника розміщено російський алфавіт, а також інструкції для учнів: «Учимся составлять устное высказывание», «Учимся писать изложение», «Учимся писать сочинение». На другому форзаці – «Список слов для запоминания», «Ответы на загадки и шарady».

Мета навчального предмета „**Природознавство**” полягає у формуванні природознавчої компетентності учнів шляхом засвоєння системи інтегрованих знань про природу і людину, основ екологічних знань, опанування способами навчально-пізнавальної і природоохоронної діяльності, розвиток ціннісних орієнтацій у ставленні до природи. На реалізацію окресленої мети спрямовані матеріали підручників «Природознавство» для 2 класу, структурування змісту у яких визначається також: загальнодидактичними та природничими принципами (екологічним, планетарним, українознавчим, краєзнавчим, фенологічним).

«Природознавство. 2 клас» (авт. Т. Г. Гільберг, Т. В. Сак)

Новий ступінь навчання природознавства в 2-му класі базується на результатах отриманих у першому класі, де учні ознайомилися з різноманітністю тіл живої і неживої природи. Основними ключовими поняттями у 2-му класі є «пори року» та «явища природи». Учні дізнаються про причину зміни пір року, як змінюються тіла природи за сезонами, які ознаки та явища природи характерні для кожної пори року. Вивчення природи забезпечується початком знань про Землю як планету та її рухи, про природні тіла і явища природи, формуванням первинних уявлень про взаємозв’язок між світом неживої і живої природи, а також між діяльністю людини і змінами, що відбуваються в навколишньому середовищі.

Зміст та навчально-методичний апарат підручника ґрунтується на частково-пошуковому методі навчання, який спрямований на розв’язання стрижневого завдання предмета, пов’язаного із формуванням способів

навчально-пізнавальної діяльності учнів; мисленневих дій та операцій; вироблення уміння розкривати причинно-наслідкові зв'язки у природі.

Наскрізними у змісті підручника визначені такі змістові лінії: "Об'єкти природи", "Взаємозв'язки у природі", "Рідний край", "Охорона і збереження природи", "Методи пізнання природи".

Реалізація конкретної теми відбувається під час роботи з основним текстом, підкріпленим ілюстраціями, на яких наочно втілено сутність об'єктів, явищ, зв'язків між об'єктами природи, що вивчаються.

Методичний апарат підручника ґрунтується на частково-пошуковому методі навчання, який спрямований на розв'язання стрижневого завдання предмета, пов'язаного із формуванням способів навчально-пізнавальної діяльності учнів; мисленневих дій та операцій; вироблення уміння розкривати причинно-наслідкові зв'язки у природі. У підручнику чільне місце відводиться творчим завданням, які передбачають застосування знань у незнайомій ситуації. Завдання, спрямовані на формування навичок самостійної роботи з інформацією, засвоєння норм етичного, естетичного, морального ставлення людини до природи, представлені у розділі підручника «Запитання до природи», а також у рубриці «Для допитливих».

Перевага надається практичним роботам, демонстраційним і лабораторним дослідом, спостереженням в природі, екологічному моделюванню та прогнозуванню, вирішенню ситуативних завдань, а також практичній діяльності з охорони природи. У цьому ключі розроблено і представлено практичні роботи: «Вимірювання довжини тіні від гномона», «Визначення показників термометра за малюнками», «Виготовлення екологічної листівки «Тиша в лісі»; розроблено рубрики «Сторінка дослідника» і «Наші проекти». У підручнику подано опис екскурсій, які мають проводитися згідно з програмою.

«Природознавство. 2 клас» (авт. І. В. Грущинська)

Усі розділи підручника побудовані за спільним алгоритмом: розпочинається кожний урок рубрикою «Ти дізнаєшся», а закінчується рубрикою «Завдання для друга природи». У кінці кожного розділу відводиться 1 година для узагальнення і систематизації знань.

Уроки, на яких проводяться практичні роботи, демонстраційні та фронтальні досліди, а також досліджуються питання, зазначені як "Міні-проекти" та "Дослідницький практикум", об'єднує рубрика "Дослідницька лабораторія".

Важливе дидактичне значення має словникова робота (рубрика "Дізнаємося значення слова", ілюстрований словничок "Довідкове бюро Матінки Природи"). Рубрика "Хвилинка милування природою" представлена фотографіями українських краєвидів у поєднанні із зображеннями окремих представників рослинного й тваринного світу, а у рубриці "Художня галерея Матінки Природи" вміщені класичні живописні шедеври і твори наших сучасників. Такий підхід сприяє інтеграції природничої й мистецької освітніх галузей і формуванню загальнокультурної компетентності.

Під час вивчення природознавства учні повинні стати справжніми друзями природи (рубрики "Пам'ятка друга природи" і "Завдання для друга природи"). Багато уваги приділяється веденню спостережень за природою, народним прикметам погоди, ознайомленню із рослинами й тваринами, які занесені до Червоної книги України, формуванню екологічних та природоохоронних знань.

Головним завданням навчання **математики** є формування у школярів ключових математичних компетенцій (обчислювальних, інформаційно – графічних, просторово – орієнтаційних, алгебраїчних, геометричних, логічних), результатом засвоєння яких є математична компетентність учнів.

Основу змісту початкового курсу математики становить арифметика цілих невід'ємних чисел і вимірювання величин. У 2 класі учні вивчають таблиці додавання і віднімання у межах 20 з переходом через розряд, а на їх основі – всі випадки додавання і віднімання у межах 100, опановують табличне множення і ділення. Підручники з **математики** забезпечують реалізацію мети і завдань, визначених навчальною програмою з математики, з дотриманням концентричного принципу побудови програми.

«Математика, 2 клас» (авт. М. В. Богданович, Г. П. Лишенко)

Навчальний матеріал розміщено поурочно, матеріали уроків містять завдання з підготовки до вивчення, ознайомлення та первинного закріплення нового матеріалу, а також завдання для закріплення раніше вивченого матеріалу і підготовки до наступного уроку. Це сприяє побудові системи уроків з урахуванням взаємозв'язків, наступності та поступового підвищення ступеня складності.

Уміщені в підручнику узагальнюючі тексти, таблиці, схеми допоможуть учням узагальнити навчальний матеріал, усвідомити його змістово-логічні зв'язки.

Зразки виконання завдань, розв'язування задач, міркувань, подані у підручнику, спонукають учнів до самоконтролю і самооцінки.

Увагу учителів слід зосередити на таких особливостях підручника:

1. Однаковий підхід до ознайомлення з новим матеріалом. Так, наприклад, вивчення таблиць додавання і віднімання чисел відбувається за однаковим планом, таблиці множення і ділення теж складаються за однаковим планом, а властивості додавання суми до числа і віднімання суми від числа використовуються для обґрунтування прийомів додавання і віднімання числа частинами.

2. Значне збільшення кількості геометричних завдань, що сприятиме кращому розвитку в учнів просторово-схематичного мислення.

3. Система сюжетних складених задач підручника спрямована на вироблення загальних підходів до їх розв'язування. Тому задачі для домашніх завдань не завжди подібні до задач, які розв'язувались на уроці.

4. На кожному уроці є завдання з умовним позначенням – «сніжинкою», які використовуються для поглибленого засвоєння матеріалу, що розглядається. Для кожного уроку подано також завдання з логічним навантаженням.

5. Після кожної теми вміщено «Додаткові завдання», які вчитель використовує відповідно до свого бачення їх місця в навчальному процесі.

«Математика, 2 клас» (авт. Ф. М. Рівкінд, Л. В. Оляницька)

Підручник складається з V розділів, які у свою чергу поділяються на уроки. У розділі I повторюється матеріал про числа та дії з ними, вивчений у I класі, при повторенні назв компонентів дій додавання і віднімання вводиться поняття рівняння. У розділі II вивчається додавання і віднімання чисел у межах 20 з переходом через розряд, у розділі III - додавання і віднімання чисел у межах 100 з переходом через розряд. Кожен випадок додавання чи віднімання розглядається за єдиною схемою: У розділі IV вивчається табличне множення і ділення. Розділ V присвячено повторенню матеріалу, вивченого у другому класі.

Усі уроки, вміщені в підручнику, мають єдину структуру. Перші завдання уроків дадуть змогу вчителю організувати «математичну розминку», доцільно за цими завданнями організувати групову діяльність учнів. Введенню багатьох понять передують вправи, виконання яких «підводить» учнів до формування правила, закону тощо. При вивченні арифметичних дій над числами пропонуються різні способи їх виконання, учні мають можливість порівняти їх й обрати для себе найбільш раціональний. Завдання для формування обчислювальних навичок подані за принципом «від простого до складного».

Текстові задачі відзначаються різноманітністю сюжетів. Значна увага приділена складанню задач (за малюнком, коротким записом, розв'язанням).

Система геометричних завдань, пов'язаних із кресленням фігур, вимірюванням і обчисленням геометричних величин, дозволяє проілюструвати просторові та кількісні характеристики реальних об'єктів, організувати продуктивну діяльність молодших школярів. Завдання для домашнього виконання спрямовані на закріплення основних знань, з якими учні ознайомились на уроці.

Зміст підручника створює умови для застосування диференційованого підходу в навчанні школярів: завдання логічного характеру в рубриці «Банк математичних цікавинок», додаткові теми (наприклад, нестандартні задачі).

Навчальний предмет "Сходинки до інформатики" визначений як пропедевтичний. Основна увага приділяється саме ознайомленню учнів з визначеним програмою набором понять і термінів, не формулюючи строгих означень, часто звертаючись до набутого життєвого досвіду учнів початкової школи, але не відходячи в той самий час від принципу науковості.

«Сходинки до інформатики» (авт. Г. В. Ломаковська, Г. О. Проценко, Ф. М. Рівкінд, Й. Я. Ривкінд).

Розгортання дидактично-методичного змісту програми з предмету "Сходинки до інформатики", визначає вибір, акцентування і послідовність усього навчального матеріалу. Він є не лише засобом навчання для вчителя (орієнтований сценарій уроку), а й для учня (формування навичок роботи з літературою, різноманітним програмним забезпеченням) та засобом забезпечення для нього ситуації успіху.

Формуванню системи знань сприяє використання авторами підручника визначених типів завдань, які зустрічаються не одноразово, а при вивченні різних розділів. Такими, наприклад, є завдання на встановлення відповідностей, на кодування і декодування повідомлень та інші.

Особливу увагу авторський колектив приділив підтримці, корекції і пропедевтиці знань з основних предметів. Це досягається шляхом роботи з різноманітними навчальними, навчально-контролюючими та пропедевтичними програмами з української, російської, англійської мови, математики та ін.

«Сходинки до інформатики, 2 клас» (авт. О.В. Коршунова)

Матеріал підручника формує початкові уявлення про базові поняття інформатики та навички роботи з комп'ютерними програмами, алгоритмічне, логічне та критичне мислення.

Первинне сприйняття навчального матеріалу зумовлюється такими особливостями дітей молодшого шкільного віку, як образність, конкретність та емоційність сприймання. Успішна реалізація цього процесу передбачена у підручнику поданням більшої частини матеріалу у намальованих історіях–коміксах та значною кількістю ілюстрацій. «Краще один раз побачити, ніж сто разів почути» – такий принцип був закладений в ідею подання навчального матеріалу підручника.

Реалізація особистісно орієнтованої моделі навчання здійснюється наявністю у підручнику завдань з позначкою «Поміркуй», «Працюємо удвох», «Розв'язи», «Виконай удома». Передбачається, що завдання з позначкою «Поміркуй» будуть запропоновані учням, що потребують на уроці додаткового навантаження. Більшість завдань цієї категорії мають кілька розв'язків або потребують від учня креативного мислення, спонукають до творчого вирішення завдань. Також учитель може запропонувати таким учням додаткове домашнє завдання, позначене значком «Виконай удома».

Завдання для роботи в парах позначені значком «Працюємо удвох». Більшість завдань, що розміщені в цій категорії, – це навчальні ігри.

«Сходинки до інформатики» для 2 класу (авт. М. М. Корнієнко, С. М. Крамаровська, І. Т. Зарецька)

Підручник складається з 6 розділів. Кожний розділ охоплює декілька тем, які розглядаються на окремих уроках. Кожний урок розміщений на 4 сторінках і містить: вступну частину, в якій зазначено тему й мету уроку, основні знання та навички, яких набудуть учні в ході уроку; теоретичну частину, поділену на кілька змістових

блоків, що надає можливість дитині засвоювати певний обсяг систематизованих знань поступово; практичне завдання з описом порядку його виконання та очікуваними висновками; запитання і завдання, які містять запитання для контролю і самоконтролю знань, творче завдання та логічну задачу. Подання нового матеріалу супроводжують пропедевтичні та контролюючі запитання і завдання.

До кожного уроку також включено рубрики «Комп'ютерний словничок», що містить нові слова, засвоєні на уроці, та «Цікавинки», у якій подано пізнавальну інформацію.

Предмет **«Основи здоров'я»** відіграє найважливішу роль у системі навчання і виховання учнів, його мета – формування здоров'язбережувальної компетентності учнів на основі оволодіння ними знаннями про здоров'я та безпеку, практичними навичками здорового способу життя і безпечної поведінки, виховання ціннісного ставлення до життя і здоров'я, сприяння всебічному розвитку дітей. Важливим є створення проблемних та ігрових ситуацій, використання прийомів інтерактивного навчання.

Уроки з основ здоров'я бажано проводити в спеціально обладнаному класі (кабінеті) або на спеціальному майданчику (у дворі школи, спортзалі, медичному кабінеті) з використанням навчально-наочних посібників та обладнання. Деякі заняття з правил дорожнього руху рекомендується проводити на вулиці, поблизу перехрестя, де можна спостерігати роботу засобів регулювання, рух транспортних засобів та пішоходів.

Оцінювання навчальних досягнень учнів має бути заохочувальним і здійснюватися переважно засобами моніторингу за прогресом у знаннях, ставленнях та уміннях учнів упродовж навчання.

«Основи здоров'я. 2 клас» (авт. І. Д. Бех, Т. В. Воронцова, В. С. Пономаренко, С. В. Страшко)

Зміст і методичний апарат підручника реалізує принцип дитиноцентризму, згідно з яким учень є повноцінним суб'єктом навчально-виховного процесу. У співпраці з батьками, вчителями й однолітками він розбудовує особисту систему цінностей і знань, спрямованих на досягнення високого рівня фізичного, психологічного та соціального благополуччя.

На початку підручника учні знайомляться з персонажами (своїми однолітками), за допомогою яких впродовж навчального року аналізуватимуть характерні для свого віку життєві ситуації.

Розділи підручника починаються з оглядових схем, які мають на меті зацікавити учнів новою тематикою. У кінці розділів наведено підсумкові завдання.

Кожен параграф підручника починається зі стартового завдання, що допомагає актуалізувати знання учнів з теми заняття, активізувати їх пізнавальну діяльність.

Новий матеріал опрацьовується шляхом таких інтерактивних методів, як «мозковий штурм», робота в парах або групах, виконання творчих завдань і проектів, інсценування. Для відпрацювання практичних навичок використовуються рольові ігри, іноді з використанням іграшок (гра в родину, перехід дороги на перехресті, «Лялька захворіла» тощо).

Наприкінці кожного параграфа учням пропонується закріпити пройдений матеріал за допомогою виконання підсумкового завдання або практичної роботи.

Попередження втоми здійснюється завдяки використанню фізкультхвилинок - вправ на зняття м'язового та емоційного напруження.

Використання в підручнику літературних творів вітчизняних авторів сприяє задоволенню естетичних потреб учнів, розвитку в них національної свідомості, формування почуття гордості за культуру свого народу.

Зважаючи на вікові особливості другокласників, кожна інформація в підручнику супроводжується ілюстративним матеріалом. Наявність словничка термінів забезпечує поповнення словникового запасу учнів.

«Основи здоров'я. 2 клас» (авт. О. В. Гнатюк)

У процесі навчання предмету «Основи здоров'я» пропонується використовувати модифіковану структуру уроку, що дозволяє органічно поєднувати навчально-пізнавальну та оздоровчо-рухову діяльність школярів. Учні вчаться працювати з підручником у режимі «учитель-учні», «учитель-учень», «учень-учень»; самостійно, в парах та групах; виконувати навчальні дії тощо.

У підручнику передбачено завдання, які навчають різних способів пізнання. Вони сприяють розвитку мислення, уважності, спостережливості. Пропонуються завдання, спрямовані на висвітлення власної думки дитини («Поясни, чому...»), розкриття власного життєвого досвіду («Розкажи, як ти виконуєш...»), завдання, які створюють проблемні ситуації («Як ти вчиниш, якщо...»), завдання практичного спрямування («Перевір...», «Визнач...»). Зважаючи на домінування наочно-образного мислення у другокласників, частина завдань пропонується з ілюстраціями. Рубрика «Словникова скарбничка» розкриває зміст нових слів.

Особливістю проведення уроків з основ здоров'я є те, що оволодіння здоров'язбережувальними компетенціями потребує багаторазового вправління. Тому важливим є використання різних методів і прийомів інтерактивного навчання, що базуються на принципі активної участі учнів: моделювання, рольові ігри, інсценування.

Відповідно до концепції підручника пропонується відвести на вивчення I розділу - 4 години, II - 8 годин, III - 16 годин і IV - 5 годин.

Основними завданнями **трудового навчання** у другому класі є розширення і вдосконалення знань і умінь обробки різних матеріалів та використання відповідних інструментів, формування креслярсько-графічної грамотності, розширення сенсорного досвіду, вдосконалення розвитку моторики рук, координації рухів і дій та розвиток пізнавальних процесів.

«Трудове навчання, 2 клас» (авт. В. П. Тищенко)

Зміст підручника спрямований на розвиток дитячої обдарованості засобами художнього проектування, дитячої дизайн-діяльності. У додатках до підручника пропонуються найпростіші способи педагогічної діагностики обдарованості другокласників. Кожний другокласник розглядається як допитливий Пізнайко: і вигадувач, і зображувач, і перетворювач матеріалів.

Пропонується метод художніх проектів – поетапне створення виробів засобами словесного, кольорографічного проектування і предметно вираженого конструювання. Завдяки методу художнього проектування дотримується цілий ряд вимог стандарту з технологій щодо «розвитку пізнавальної, художньої і технічної обдарованості», інтелектуальної і творчої обдарованості учнів, яка має виявлятися у їхній здатності «поєднувати словесну, графічну і предметну інформацію у цілісних композиціях», в «умінні образно формулювати творчий задум», у «конструюванні композицій за власним задумом і образною уявою».

Особистісно ціннісне сприймання учнями навчальної інформації досягається віршованими текстами, загадками, кольорографічними перетвореннями природних фігур і наочними зразками виробів, тобто потрібністю інформаційних аналогів: словесних завдань - для «слухачів-мислителів»; графічних завдань - для «глядачів-художників»; завдань з предметних перетворень – для «діячів-майстрів». Забезпечується активізація алгоритму: почуття-думка-діло. Ціннісне ставлення учнів виявляється через уявлення і почуття, знання – через думку, а уміння і навички – через діло.

Метод художніх проектів потребує відповідної систематизації запитань, завдань і вправ. Вони носять ігровий характер. На уроках художнього проектування відбувається гра з кольорами, лініями, формами. Гра приваблює дітей не результативністю, а процесом. У процесі гри-проектування для дитини створюються педагогічні умови імпровізації, фантазування.

Зміст підручника розрахований для використання під час уроків, на дозвіллі, спільно з дорослими вдома. Як наслідок, учні оволодівають здатністю до ефективного художнього проектування, дитячою дизайн-діяльністю.

«Трудове навчання, 2 клас» (авт. В. К. Сидоренко, Н. В. Котелянець)

Підручник побудований за тематичним принципом. Тому в загальному змісті виділені 5 основних тем – подорожей по містам, кожна з яких відповідає певному виду оброблювального матеріалу. У кожному розділі представлений цикл уроків по взаємопов'язаним темам, а в цілому розділ має загальну тему, яка винесена в його назву: 1) «Місто Казкового лісу»; 2) «Місто Ниток»; 3) «Місто Паперу»; 4) «Місто Пластиліну», 5) «Місто «Вміємо самі!»».

Така структура дозволяє реалізувати системний підхід в освоєнні програмного матеріалу. Крім цього, в змісті розділів врахований також і календарний принцип планування уроків, який для початкової школи є актуальним.

Таким чином, структура підручника в повній мірі відображає саме загальноосвітній, культурологічний сенс навчального предмета. Всі «технологічні» лінії, зрозуміло, включені в зміст підручника в повному обсязі, але вони відіграють підлеглу роль. З точки зору освоєння практичних прийомів, матеріалів і технологій діяльність другокласників різноманітна, характеризується чітко витриманою послідовністю у формуванні дій та операцій і представлена роботами більш високого технологічного рівня, ніж раніше.

У процесі виховання почуттів і творчого розвитку особистості урок **образотворчого мистецтва** в загальноосвітній школі відіграє незамінну роль. Він здатний увести учня у світ творчості, прилучити його до скарбів художньої культури, відчувати радість від власної творчості.

«Образотворче мистецтво, 2 клас» (авт. О. В. Калініченко, В. В. Сергієнко)

Підручник продовжує змістову лінію підручника для 1 класу. Школярі знайомляться з образотворчим мистецтвом разом з героєм-комунікатором – чарівницею Гармонією, якій допомагають королева Композиція, принц Декор та пан Колорит.

Оригінальність подання навчального матеріалу полягає у тому, що для оптимального художньо-естетичного розвитку молодших школярів зміст підручника побудовано за наскрізним тематичним принципом та з урахуванням варіативності художньо-практичних завдань, які учень самостійно вибирає з кількох запропонованих варіантів, що дозволяє втілити особистісно розвиваючу парадигму освіти.

Багатим є художнє оформлення підручника: у ньому широко представлено репродукції художніх творів високого гатунку вітчизняних і зарубіжних митців, наведено методичні рисунки до кожної теми. Ілюстрації підручника виконують не тільки естетичну, але й методичну функцію: оформлення тематичних заставок, колонтитулів та колонцифр спрямоване на краще усвідомлення, закріплення навчального матеріалу.

«Образотворче мистецтво, 2 клас» (авт. С. К. Трач, М. І. Резніченко)

Методика навчання основ образотворчого мистецтва у 2 класі за цим підручником має певні особливості. Насамперед, це подання навчального матеріалу з урахуванням традицій українського національного мистецтва в контексті зі світовою культурою, а також у тісному взаємозв'язку із суб'єктивним досвідом другокласників та специфікою наочно-образного мислення дітей цього віку; використання міжпредметних зв'язків, що сприяють проникненню учнів в образну сутність творів образотворчого мистецтва; побудова багатьох уроків на казкових образах, уявних мандрівках, що збуджує позитивні емоції, допомагає формуванню культури естетичного сприйняття та розвиває уяву; чергування видів діяльності учнів на кожному уроці (сприймання теоретичного матеріалу, ознайомлення із творами мистецтва, навчальні вправи, творчі завдання); включення у зміст багатьох

уроків колективної творчої діяльності на основі інтегрування різних видів мистецтв, а також творчо-ігрової та оцінної діяльності у вербальних та невербальних варіантах.

Вивчення молодшими школярами курсу "Музика", який є складовою освітньої галузі "Мистецтво", дає можливість учням цілісно осягати духовно-моральні цінності людства як невід'ємну частину світової музичної культури, опанувати специфіку художньо-образної мови.

Інтегрований підхід до викладання музики, зокрема основ музичної грамоти, створює сприятливі умови для засвоєння учнями закономірностей виникнення й розвитку музичного мистецтва в комплексному його поєднанні з науками й мистецтвами, творчої діяльності та емоційно-ціннісного ставлення до музики як до прояву життя.

«Музичне мистецтво. 2 клас» (авт. О. В. Лобова)

Підручник дає змогу ознайомити школярів зі звуковою природою, джерелами та різновидами музичного мистецтва; змістовим і емоційним багатством, виражальними і зображальними можливостями вокальних та інструментальних, програмних і не програмних творів; з інтонаційною природою, основними елементами мови музики й особливостями її розвитку; вивільнити навчальний процес від зайвої механічної роботи, розвивати аналітичне мислення, забезпечити диференційований підхід у засвоєнні знань.

Підручник дозволяє вчителю, що творчо працює з класом, застосовувати свої методичні прийоми, використовуючи для цього довідкові матеріали.

«Музичне мистецтво. 2 клас» (авт. Л. С. Аристова, В. В. Сергієнко)

Підручник «Музичне мистецтво» для 2 класу відповідно до вимог програми структуровано за 4 розділами — «Типи музики», «Виражальне та зображальне в музиці», «Основні музичні жанри», «Мова музики», що визначає зміст і наповненість конкретних тем-уроків (усього 31, з них 2 (у кінці кожного семестра) спрямовані на перевірку знань учнів в ігровій формі).

Структура підручника містить кілька блоків:

- пояснення нового матеріалу, що відбувається у формі діалогічної бесіди між казковими персонажами — мудрим чарівником Музикусом, веселим хлопчиком Тріольчиком і мешканцями країни Музики (королевою Мелодією та королем Ритмом, паном Темпом і феєю Динамікою);
- завдання і запитання для сприймання музики (*Слухаємо музику*);
- завдання для виконання пісень і поспівок (*Співаємо разом*);
- запитання для закріплення матеріалу, більшість з яких мають діяльнісний та ігровий характер (*Фантазуємо, граємо, жартуємо*).

Ілюстрації, подані у підручнику, репрезентують насамперед мистецькі шедеври, а фотографії, вміщені із дидактичними цілями, полегшують засвоєння закономірностей музичного мистецтва. У нотному додатку для вчителя подані ноти та тексти пісень.

«Мистецтво. 2 клас» (авт. Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, Н. В. Очеретяна, О. М. Дмитренко)

Підручник розроблено відповідно до навчальної програми інтегрованого курсу «Мистецтво. 2 клас» (авт. Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, Н. В. Очеретяна, О. М. Дмитренко), він є концептуальним продовженням підручника «Мистецтво. 1 клас». Зміст підручника структуровано, згідно з програмою, відповідно до домінуючих ліній – музичне мистецтво, образотворче мистецтво, кожна з яких реалізує основні види діяльності на уроці: сприймання мистецтва та художньо-практична діяльність (спів, малювання). Підручник щедро ілюстрований творами мистецтва, у ньому вміщено різноманітні види завдань, які спонукатимуть розвитку творчості дитини, формуванню різних видів компетентностей – предметних, міжпредметних та загальнокультурних. До змісту підручника уведено казкових героїв, Лясольку і Барвика, які «супроводжують» учнів країною мистецтва.

Особливості викладання курсу «Сходинки до інформатики»

Активний розвиток інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) у світі є однією з причин виникнення проблеми постійного підвищення інформаційної культури особистості, незалежно від її освіти та соціального рівня. У зв'язку з цим постає завдання впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, перш за все, у процес навчання загальноосвітніх навчальних закладів. Водночас їх використання не повинно обмежуватися тільки уроками інформатики, а застосовуватися й на уроках з інших предметів. Успішне вирішення даного питання багато в чому залежить від готовності учня сприймати новітні інформаційні та комунікаційні технології, розуміти їх необхідність не тільки у майбутній професійній діяльності, а й у суспільному житті.

Бурхливий розвиток інформатики та інформаційних технологій загострив перед освітою завдання розширення практики розвиваючого навчання, використання новітніх технологій навчання, вдосконалення освітніх методик. В умовах становлення інформаційного суспільства навчальний процес розглядається як засіб розвитку учнів. А головне завдання школи полягає в тому, щоб не лише дати знання, а й створити стійку мотивацію до навчання, спонукати учнів до самоосвіти, пов'язаної з розвитком їхнього творчого та критичного мислення.

Знайомство з комп'ютером з другого класу особливо актуально для шкіл, що розташовані в сільській місцевості, де й сьогодні ще в більшості учнів немає комп'ютерів вдома, і можливість засвоїти таке потрібне на сьогоднішній день вміння спілкування з комп'ютером, без якого самоосвіта не можлива, вони отримують тільки в навчальному закладі.

Основними завданнями курсу «Сходинки до інформатики» є: формування у молодших школярів первинних навичок роботи за комп'ютером, розуміння ними сутності застосування комп'ютера та інформаційних технологій і загальний розвиток дитини.

Підручники «Сходинки до інформатики» ознайомлюють учнів із основними поняттями інформатики, залучають до практичної діяльності на комп'ютері, підтримують вивчення основних предметів (українська мова, англійська мова, природознавство, математика), розвивають пам'ять, просторову уяву, логічне мислення та творчі здібності.

При вивченні курсу передбачено кілька напрямів навчальної та розвивальної діяльності учнів.

Перший напрям — пізнавальний. Учні мають засвоїти відомості про призначення комп'ютера, про можливість його використання, про його складові частини, основні принципи його роботи. Багато уваги приділяється обговоренню питань застосування сучасних комп'ютерів. Важливою частиною цього напрямку є ознайомлення учнів із властивостями інформації, з інформаційними процесами в оточуючому світі та в комп'ютері.

Другий напрям - прикладний. Учні повинні здобути навички роботи з клавіатурою, пошуку та запуску потрібних програм, підготовки та редагування текстів у текстовому редакторі, складання простих мелодій у середовищі музичного редактора, створення малюнків у графічному редакторі та інші.

Третій напрям — алгоритмічний. Учні повинні засвоїти поняття алгоритму, розрізняти їх основні види, вміти складати і записувати прості алгоритми для виконавців, відшукувати та застосовувати алгоритми у практичній та навчальній діяльності. Усе це спрямовано на розвиток логічного мислення учня, вміння аналізувати, розкласти задачу на підзадачі тощо.

Четвертий напрям — розвивальний. На цих уроках учні розвивають свої творчі здібності та логічне мислення шляхом виконання різноманітних творчих завдань, як у процесі роботи з прикладними розвивальними програмами (конструктори, кросворди, логічні ігри та інші), так під час теоретичної частини уроку.

П'ятий напрям - підтримка, корекція і пропедевтика знань, умінь і навичок з основних предметів. Це досягається шляхом роботи з різноманітними навчальними, навчально-контролюючими та пропедевтичними програмами з української, російської, англійської мови, математики, дошкільної, античної літератури.

Для забезпечення практичної частини уроків інформатики розроблено відповідний програмно-методичний комплекс «Сходинки до інформатики» для 2-5 класів, навчальний матеріал у якому відповідає віковим особливостям учнів, подається в доступній ігровій формі, зацікавлює дітей.

Більша частина навчальних програм має тренувальний характер та орієнтована на застосування на етапі формування навичок. Деякі з програм є демонстраційними та можуть бути використані вчителем під час пояснення нового матеріалу або на уроках узагальнення знань. Навчальні програми комплексу «Сходинки до інформатики» сприяють реалізації як міжпредметних зв'язків, так і загальноосвітніх завдань.

Структура уроків курсу «Сходинки до інформатики» відрізняється від традиційних уроків у молодшій школі і складається із трьох частин: теоретичної, практичної та розвивальної.

Теоретична частина може проводитись у формі бесіди, гри, обговорення ситуацій або призначена для підтримки, вивчення навчальних предметів, повторення і закріплення матеріалу. Друга частина — це практична

робота учнів за комп'ютерами. Третя частина уроку — це виконання учнями завдань з логічним навантаженням для розвитку пам'яті, кмітливості, ерудиції.

Результати діагностування пізнавальних здібностей учнів у третьому та четвертому класах, які працюють за «Сходінками» другий рік свідчать про те, що :

- в учнів зріс рівень пізнавальних здібностей,
- завдяки програмі, яка розпізнає і показує помилки, учні уважніше виконують завдання,
- розширився кругозір школярів,
- розвивається логічне мислення учнів,
- розвивається мотивація готовності, учні усвідомлюють, що для виконання певної дії або завдання потрібен час, знання і навички.

Урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів молодшого шкільного віку у професійній діяльності вчителя

Д.Б.Ельконін казав, що парадокси в дитячій психології - це загадки розвитку, відповіді на які вченим ще треба знайти. Молодший шкільний вік є важливим у становленні особистості дитини, бо саме тоді закладаються основи особистісного розвитку учнів початкової школи.

Віковими особливостями дітей 1 - 4 класів можна вважати: незначний соціальний та моральний досвід, підвищену емоційність, вразливість і водночас пластичність до морально-етичних впливів, імпульсивність та безпосередність поведінки дитини, бажання постійно розширювати коло спілкування. Тому узгодження поведінки та усвідомлення моральних явищ життя характеризуються емоційними узагальненнями, аналізом ситуацій та вчинків, які відповідають загальнолюдським етичним цінностям. Розрив між знаннями моральних принципів і відповідною поведінкою - найхарактерніша властивість дитини цього віку. Подальшого розвитку набуватимуть такі моральні почуття: провини, сорому, обов'язку, відповідальності, справедливості, власної гідності, сумління.

Основними потребами дитини в початкових класах є необхідність: у спілкуванні з людьми, в емоційному контакті, визнанні, оцінці своїх дій та вчинків, виявленні власних позицій у ставленні до інших, світу, у дружбі, товариськості, повазі до особистості, самоповазі, набутті нових знань та вмінь для пізнання довкілля.

Перед вчителем постає важливе завдання: вирізняти мотив вчинку, роз'яснюючи дитині його сутність і правильність в різних типових життєвих ситуаціях, даючи їй можливість емоційного «переживання» разом із практичним застосуванням отриманих знань.

Беручи участь у спільних видах діяльності, учні вчаться будувати свої взаємини з однолітками, входити в колектив ровесників. У них виникає потреба до взаємовимогливості та взаємодопомоги.

На цьому віковому етапі у дитини формується ядро особистості (моральні почуття, цінності, переконання), відбувається набуття досвіду моральної поведінки. Вона вчиться не лише виконувати вимоги колективу, а й бере активну участь у постановці вимог, виборі доручень, справи, яка їй до душі. В учнів виникає ще одне новоутворення - відносно стійкі форми поведінки і діяльності, які в майбутньому становитимуть основу формування її характеру.

Після закінчення першого класу в частини дітей не до кінця сформовані особистісні новоутворення, що є характерними для дошкільнят, а саме:

- недостатнє усвідомлення сприйняття шкільного життя, необхідності впорядкувати та організувати його за певними законами і правилами співжиття;
- недостатнє усвідомлення внутрішньої етичної інстанції, такої як совість (орієнтування лише на зовнішній контроль з боку дорослих, невміння діяти самостійно), що викликає у школярів почуття невпевненості у собі, спричиняє конфлікти у спілкуванні;
- відсутність переваг та продуманих дій над імпульсивними (стримування бажань відбувається лише в разі очікування винагороди чи покарання);
- несформованість адекватної самооцінки.

Вчителів у другому класі слід продовжувати виховну роботу, спрямовану на корекцію цих недоліків з метою будівництва специфічних для молодших школярів особистісних новоутворень: довільність психічних процесів, внутрішній план дій та рефлексію, інтелектуалізацію життя дитини.

У вчинках дітей наприкінці другого року навчання вже проглядається позиція у ставленні до того, що їх оточує. Розвиваються і змінюються внутрішні етичні інстанції, формуються моральні мотиви поведінки, розвивається здатність співпереживати, співчувати, а отже, і співдіяти з дорослими та однолітками.

Молодший шкільний вік (за І. Д. Бехом) виявляється сприятливим щодо виховання у дитини фундаментального для її морального розвитку новоутворення, яким є здібність цінувати особистість людини.

Головним новоутворенням навчальної діяльності є формування теоретичного мислення дитини, що знаходить відповідне вираження і в рівні сформованості у дітей особистісних моральних якостей, першооснов багатьох моральних понять: доброти (гуманності), людяності, милосердя, чуйності, співчуття, чесності, справедливості, терпеливості та ін.

Формування особистості молодшого школяра значною мірою визначається реалізацією у виховному процесі діяльнісного підходу, згідно з яким моральні правила і норми дитина засвоює активно, в процесі діяльності та спілкування з дорослими, однолітками, старшими та молодшими дітьми. Основна функція її полягає в тому, що в ній набувається досвід ставлення дитини до світу, до людей, до самої себе.

Виховання молодших школярів здійснюється у процесі навчально-пізнавальної діяльності як провідної шляхом внесення ціннісних складових у зміст навчальних предметів, відведення належного місця «спільно-взаємодіючій діяльності» як на уроках, так і в позаурочний час; гуманізації взаємин у системах «учитель - учень», «учень - учень»; використання вчителем демократичного стилю спілкування з учнями; створення умов для творчої самореалізації кожної особистості.

Важливим є особистісно орієнтований підхід у вихованні молодших школярів, оскільки для дітей цієї вікової групи характерна особлива сенситивність до морально-етичних впливів, а надто сприйняття норм культурної поведінки, спілкування, мовного етикету, культури взаємовідносин.

Дуже часто внутрішнє самопочуття, емоційний настрій дитини залежить від особистості вчителя початкових класів, оскільки для учнів 1 - 2-х класів учитель залишається центральною фігурою, арбітром, авторитетом. Лише в 3 - 4-х класах самооцінка, оцінка однолітків починає переважати оцінку вчителя.

Зовнішнім вираженням позиції дитини є участь її у різноманітних ситуаціях дитячого життя. Вона виявляється залежно від очікувань вчителя і дитини. Діти з невиправданими очікуваннями часто стають агресивними або, навпаки, пригніченими; боязкими або недовірливими, соціально інфантильними або неспокійними. Ці аспекти необхідно враховувати у роботі з дітьми та батьками.

Головне завдання вчителя - навчитись створювати і використовувати у шкільному житті ситуації, в яких знання і дії були б злиті та дозволили б фіксувати динаміку духовно-морального розвитку дитини, суть якого полягає у вмінні дитини самостійно, а іноді за допомогою вчителя, реалізувати свої здібності до практичної діяльності. Вчитель має допомогти дитині розвиватись від елементарних навичок поведінки до більш високого рівня, для якого необхідні самостійність у прийнятті рішень і моральний вибір.

Ефективність різних видів виховання залежить від спрямованості виховного процесу, форм і методів його організації. Пріоритетними для учнів початкових класів є активні методи, що спрямовані на самостійний пошук істини та сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості.

Оскільки у молодшому віці у дітей домінує образне мислення, то найбільш характерними є такі форми діяльності: ситуаційно-рольова гра, сюжетно-рольова гра, гра-драматизація, інсценування, гра-бесіда, гра-мандрівка, екскурсія, ігрова вправа, колективне творче панно, бесіда, тематичний зошит, ранок, свято, усний журнал, групова справа, оформлення альбому, уявна подорож, конкурси, ігри, школа ввічливості, демонстрація, розповідь, моделювання, вікторина, екскурсія, виставка малюнків, операція-рейд, виставка-ярмарок, перекличка повідомлень, добродійна акція, хвилини з мистецтвом, година спостереження, година милування, спортивні змагання, козацькі забави, театральна вистава, ляльковий театр, ведення літопису класного колективу, веселі старту, естафети, догляд за рослинами і тваринами.

Словесне оцінювання у загальноосвітній школі.

Прийоми оцінювання 1-2 класів

Письмо, як один із видів мовленнєвої діяльності, тісно пов'язане із слуханням, говорінням, читанням. Формування цих умінь забезпечує всебічний розвиток особистості, сприяє вихованню високої культури. У багатьох сферах нашого життя чіткий і розбірливий почерк просто необхідний.

„Красиво писати -- красу творити”, -- говорить народна мудрість.

Формування каліграфії розпочинається на першому етапі навчання. Це явище надзвичайно складне, пов'язане з внутрішніми та зовнішніми обставинами та рівнем підготовки дитини.

Важливим у формуванні графічних навичок є й оцінювання навчальних досягнень першокласників. Педагогічна оцінка -- регулятор навчальної діяльності учня, органічна частина навчально-виховного процесу.

Щоб оцінка була об'єктивною, необхідно точно виявляти співвідношення між результатами учня і тим, що передбачено програмою. Водночас оцінка має бути справедливою щодо кожного учня, враховувати його можливості й зусилля, вкладений у досягнутий результат.

Але тут потрібно зважати на особливості кожного. Індивідуальний підхід до учнів виявляється:

1) врахуванні емоційного стану кожної дитини та її можливостей.

2) у доброзичливому ставленні до неї.

3) у гарантуванні успіху виконання завдань.

4) у акцентуванні уваги колективу класу на успіхах товаришів.

В.О. Сухомлинський відзначав, що індивідуалізація оцінювання дає змогу кожному пізнати радість успіху.

„... Радість успіху -- це могутня емоційна сила, від якої залежить бажання дитини бути хорошою. Турбуйтеся про те, щоб ця внутрішня сила дитини ніколи не висчерпувалась” (Сухомлинський В.О.)

Індивідуалізація оцінювання виявляється у створенні вчителем ситуації „коли успіх

гарантований”. Кожна робота дитини має бути для неї хоч і незначним, але просуванням уперед.

Першокласникам оцінки в балах не виставляються, тому вчитель використовує різні способи оцінювання.

Учні гостро потребують уваги на мотиваційний ефект похвали, коли вона висловлюється учителем від усього класу. Наприклад, учитель зауважує: „Діти, ви помітили Юрко останнім часом значно старанніший”

Створення атмосфери колективної відповідальності залежить і від уміння вчителя давати позитивні зауваження на адресу дітей. Їх бажано робити у такій формі, щоб не викликати неприємних емоцій у школярів, які поки що не досягли успіхів.

Тут варто дотримуватися конкретних рекомендацій.

Найперше -- обережно ставитися до організації змагань дітей, надаючи перевагу груповим формам. Не варто при оцінюванні протиставляти кращого учня невстигаючому. „Оленка написала краще за інших” Замість цього доцільно зауважити: „Діти, зверніть увагу, як уважно сьогодні пишуть Андрій, Оленка, Молодці.” І

потім кожен роботу розглянути докладніше, відзначити позитивне в них.

Добре слово вчителя -- найкращий подарунок дитині. Гарно виводячи кожен букву, можна написати: „

Молодець!” „Спасибі за роботу!” „Задоволена тобою!”

Мотивуючи оцінку, вчитель привчає дітей до самоконтролю, самооцінки знань. Вона сприймається учнями як справедлива, єдино правильна, як основа створення дружніх взаємин між дітьми, з одного боку, та між

учителем і вихованцями з іншого боку.

Обґрунтовуючи оцінку, педагог привчає першокласників до самоаналізу. Є різноманітні способи мотивування оцінних суджень. Один із них -- показ кращих зразків виконання завдань. Особливого значення набуває цей

прийом для першокласників, які не завжди вміють критично ставитися до своєї роботи. Позитивне ставлення дитини до навчальної діяльності стимулює диференційована оцінка. Вона дає змогу врахувати різні елементи виконаного дитиною навчального завдання -- старанність, охайність, правильність.

Роботу закінчено. Дитині можна запропонувати самій оцінити виконане завдання.

Вербальне оцінювання навчального процесу створює умови гуманного навчання

навчання без страху помилитися, без заздрощів, пригнічення та образ.

Проте дуже важливо правильно оцінювати роботу учня на уроці, його здобутки, прагнення до вдосконалення.

Ця оцінка має сприяти вихованню в кожного учня почуття поваги до себе, самозадоволення та прагнення

розширювати свої здобутки, і навчальний процес тоді стане радісним для дитини.

Погоджуємось з тим, що говорячи всім дітям „Молодець!” ми не маємо чіткого „виміру” їхніх знань, який дає бал. Тому важіль оцінки не варто зменшувати. Вже з перших днів роботи слід створювати градацію у

словесному оцінюванні (Добре! Дуже добре! Молодець! Пречудово!) Словесне оцінювання не має

обмежуватись одним словом, а хоча б 2-3 реченнями вчителя, які б вказували правильність напрямку роботи

учня .Діти швидко звикають до того ,що вчитель хвалить їх усіх однаково ,а отже ,похвала з часом втрачає стимулююче значення. Тому пропонуємо

Здійснювати оцінювання відповідно до рівнів досягнень : низький , середній , достатній, високий.

Низький рівень(відтворення почутого, прочитаного, побаченого)

Старайся! Будь уважним! Говори чіткіше!	У тебе все вийде, тільки зверни увагу на...!
Твоє письмо має бути кращим! Ти можеш більше!	Добре!
Ти здатний на краще! Відповідай конкретніше!	Дійсно, це так!
Ти вже більше працюєш над собою!	Я рада, що ти зрозумів правильно!
Не сумуй, у тебе все вийде!	Вже краще!
Доклади більше старань!	

Середній(розуміння сприйнятого)

Досить добре!	Дуже добре!
Значно краще!	Досить вдало!
З успіхом тебе!	

Достатній рівень(застосування знань у практичній діяльності)

Як гарно ти запитуєш!	Ти багато вже вмієш!
Я погоджуюсь з тобою!	Як влучно!
Ти вмієш правильно висловлюватися!	Чудово! Молодець!
Який ти дотепний!	

Високий рівень (вияв творчих здібностей)

Ти можеш творити!	Ми пишаємось тобою!
Ти маєш власну думку!	Ти маєш своє „я“!
Блискуча відповідь! Пречудово!	Ми гордимось твоїми досягненнями!
Відмінно! Прекрасно! Бездоганно!	

Коли вчитель пропонує першокласнику тільки написати задану ним літеру й обмежується загальною оцінкою – „добре”, „неважливо”, „дуже погано” - він нічому не вчить дитину. Адже школяру невідомо ,що в нього погано ,що добре ,й уже зовсім неясно ,чому одна літера вийшла гарною ,а інша – потворною. Але коли вчитель вводить елементарний самоконтроль ,повторне написання тієї ж літери дає помітне покращення. Наприклад :”Напишіть п'ять раз літеру М. Тепер подивіться уважно на те ,що написали , знайдіть ту літеру ,яка вийшла найгарнішою, найбільше схожою на зразок. Підкресліть цю найгарнішу літеру. Тепер знайдіть ту літеру, яка здається вам найневдалішою. Обведіть її кружечком. Подивіться , чому вона вийшла невдалою ”Отже вчитель при оцінюванні може використовувати елементи самоконтролю. Після закінчення учнями відповідно 1 та 2 класів вчителем складається письмовий висновок , який заноситься до особової справи учня. У ньому зазначаються рівень розвитку учня та результати оволодіння ним усіма компонентами навчальної діяльності, ступінь його прогресу в навчанні. Усне формулювання та запис оцінних суджень негативного характеру в щоденниках , блокнотах , зошитах учнів не допускається .

При перевірці письмових робіт з мов , математики , ознайомлення з навколишнім світом та інших предметів у 1 та 2 класах використання умовних символів-штампів як заміників бальної шкали не допускається . Словесну характеристику виконання письмової роботи вчитель може здійснювати під час виконання роботи , роздавання зошитів після їх перевірки ,в індивідуальних бесідах з учнями ,батьками тощо.

За рішенням педагогічної ради загальноосвітнього навчального закладу (з ініціативи методичного об'єднання вчителів початкових класів) оцінювання навчальних досягнень учнів 2 класу може здійснюватися в балах відповідно до критеріїв ,затверджених Міністерством освіти і науки України та Академією педагогічних наук України.

Результати вербального оцінювання навчальних досягнень з кожного предмету у 1-2 класах до класного журналу не заносяться.